EMBARGO TOT ZATERDAG 23 SEPTEMBER 1978 12.30 uur.

Speech van de heer Mx. J.G. Rietkerk, V.V.D-fractievoorzitter der Tweede Kamer, te houden tijdens de vergadering van de Partijraad Op zaterdag 23 September 1978 in Cafe-Restarurant "Kobus aan de Poort" Utrechtsestraat 49 te Amersfoort, aanvang 10.30 uur.

Als de voortekenen niet bedriegen gaan wij een boeiende politieke Periode tegemoet. Zowel nationaal als internationaal.

Internationaal ligt de vrede in het Midden-Oosten nu weer binnen het bereik dan ooit tevoren. Dat is voor de hele wereld van grote betekenis.

In Europa komen de eerste directe verkiezingen voor het
Europese Parlement met rasse schreden op ons af.

Vorige week hebben wij in Luxemburg de grote lijnen voor een gezamenlijke liberale campagne in Europa uitgezet. Drie hoofdstromingen tekenen zich daarbij af. De socialistische aan de ene kant, met hun dogmatische dirigisme van de samanleving. Aan de andere kant de christen- democratische partijen, waaronder vele in het Eurppees spectrum een conservatieve instelling vertegenwoordigen.

Als derde stroming hebben veel literale partijen zich gebundeld.

Zij vertegenwoordigen naar liefst 17 miljoen kiezers in Europa.

Wij willen die kiezers een perspectief bieden van een vrije samenleving, strijdend tagen machtsconcentraties, of die nu van de overheid ; of vanmaatschappelijke instellingen afkomstig zijn. het gaat ons om de mens en om het uitbouwen van een modern Europa dat de vrijheid ook voor de zwakkere bevordert en ruimte schept voor creatieve zelf-verantwoordelijke mensen.

i

Daarmee vormen wij een altematief voor dogmatisme en conservatisme dat nog vele miljoenen Europeanen meer moet kunnen bezielen. Daarvoor zal wel kelhard moeten worden gewerkt. Wij krijgen het niet cadeau.

Zo worstelen onze Engelse geestverwanten met een volstrekt onredelijk kiesstelsel.

Een boeiende periode, ook op nationaal terrein, waarin wij het evenmin in de schoot geworpen zullen krijgen. Daar zal de strijd om Bastek '81 en om deze week aangeboden

rijksbegroting 1979 het middelpunt van debatten in en buiten de Kamers zijn. Basis van die debatten vomt de richting waarin de Nederlandse samenleving op de drempel van de jaren '80 moet worden hervormd. Gegeven daarbij is de huidige politieke samenwerking van CDA en V.V.D.

Ik wil vanmiddag stil staan bij:

1. de rijksbegroting 1979 als een eerste aanzet tot uitvoering van Bestek '81;
2. de samenwerking van CDA en V.V.D met een uitstapje naar het O.R.-debat van deze week. Ik wil daarbij ook een enkele opmerking maken over de recente verkiezingsenquétes;
3. tenslotte wil ik iets zeggen over de taak van de V.V.D in de komende periode.

De Miljoenennota 1979 bevat een handzaam overzicht van de maatregelen, die in de landen om ons heen worden genomen, om de economische crisls te bestrijden. Want de problematiek van de sterk stijgende collectieve uitgaven bij een afnemende groei van het nationaal inkomen is geen typisch Nederlands verschijnsel.

In België is kort geleden een anti-crisiswet ingediend.

Ook daarin Staat de matiging van de groei van de lopende uitgaven centraal.

België wordt geregeerd door een coalitie van socialIsten en Christen-democraten.

Frankrijk kent sinds 1975 een restrictief begrotingsbeleid dat is gericht op het bemerken van de inflatie. De Franse premier Raymond Barre en de coalitie van partijen die de literaal Giscard d'Estaing steunen, zijn op basis van dit economisch program de Franse kiezer tegemoet getreden : Zij behaalden een éclatante overwinning.

In de Bondsrepubliek wordt het percentage waarmee de uitgaven van de centrale overheid stijgt, geleidelijk aan terug gebracht over een tijdvak van vier jaren. In Bonn regeren, socialisten en liberalen.

In Denemarken Staat een rigoreus economisch program op het punt van Stapel te lopen. In Kopenhagen zetelen sinds kort socialisten en liberalen in één coalitie.

In Engeland regeert de socialist Dennis Healey met harde hand. Al in 1975 conStateerde de Engelse regering dat het groeiend beslag van de collectieve sector diende te worden teruggedrongen.

Het beeld is duidelijk. Al de ons omringende landen voeren een beleid dat sterke

overeenkomsten vertoon met dat van het kabinet-Van Agt.
De vraag dringt zich op: Luistert Den Uyl wel naar zijn partners in de sosialistische internationale? Of houdt hij het ook daar op zijn vaak zo drammerige monoloog?
4
Bestek '81 kan in een Europees perspectief worden geplaatst. De rijksbegroting 1979 is onlosmakelijk verbonden met de filosofische lading en de praktische inhoud van Bestek '81.
Ik heb de begroting realistisch genoemd en ik vind dat de
V.V.D zich in deze begroting kan herkennen.
(1) - Als ronduit positief ervaren wij, dat de koopkracht van de
meeste mensen kan worden gehandhaafd, ondanks de minder gunstige economische ontwikkeling.
(2) -. De lagere looninkomens gaan er zelfs nog duidelijk met zo'n
1,5 % op vooruit;
(3) - En ook van de middengroepen kan gelukkig worden vastgesteld dat hun inkomenspositie praktisch kan worden gehandhaafd;
(4) - Dat zijn politieke feiten van betekenis, omdat dit mogelijk
blijkt zonder initiele loonstijgingen. Daarbij speelt ook de 66 gulden belastingverlaging voor iedereen zijn rol;
(5) - De sociale uitkeringen blijven aan deze loonontwikkeling
gekoppeld. De voorgenomen bijstelling van deze uitkeringen hebben tot doel de extreem sterke stijging van deze lasten wat af te remmen, maar per saldo zullen ook deze uitkeringen nog wat kunnen stijgen.
(6) - Bovendien heeft het kabinet de keiharde garantie gegeven, dat.
de koopkracht van de sociale minima niet zal worden aange- tast.
Daarom wil ik ook nu nog eens herhalen dat ik het de heer Den Uyl bijzonder kwalijk neem dat hij de uitkeringstrekkers probeert angst aan te jagen, terwijl uit de garanties van

>
¡*

5
het kabinet duidelijk blijkt, dat daarvoor geen enkele reden is. Dat vind ik kwalijke demagogie. Ik vind het nodig dat de heer Den Uyl consequent en met de feiten in de hand wordt terechtgewezen, want hij kweekt willens en wetens een klimaat waarin een rustige en weloverwogen bespreking van de kabinetsplannen bij voorbaat onmogelijk wordt ge- maakt.
Ik keer terug tot de positieve punten uit de rijksbegroting 1979.
(7) - Van groot belang is, dat ondanks de stijging van het nominale uitgaven-niveau tot boven de 100 miljard, de totale druk van de collectieve lasten niet of nauwelijks stijgt.
(8) - En het feit dat voor het eerst in het bestaan van de bij de wet geregelde inflatie-correctie, deze maatregel voor de volle 100% wordt toegepast, onderstreept de belasting- politieke visie van dit kabinet, die ook de onze is. Het gaat niet aan nu te beweren dat de hogere inkomens daarvan meer profiteren dan de lagere. Dat is de keerzijde van het bestaan van de progressieve belastingen. Wie meer verdient, betaalt meer belasting; naar evenredigheid krijgt ieder het door de inflatie teveel betaalde terug. Deze maatregel behelst geen belasting-douceurtje voor de hogere inkomens, maar is gebaseerd op simpele motieven van rechtvaardigheid.
Ik wil er ook nog eens uitdrukkelijk op wijzen, dat binnen de verschillende inkomensklassen het progressie-effect het sterkst is, niet bij de hoogste inkomens, maar bij de midden- groepen waar immers de marginale druk ten opzichte van de gemiddelde druk het zwaarst is.
6
(9) - De inflatie-correctie is dan ook van groot belang voor de zelfstandigen in midden- en kleinbedrijf. Zij zullen door het toepassen ervan, maar ook door een samenstel van andere maatregelen, In het jaar 1979 een gunstig fiscaal klimaat ontmoeten. Dat is niet alleen voor deze groep; maar ook voor de werkgelegenheid In deze sector, van eminent belang.

De lichtpunten uit de begroting mogen niet doen vergeten, dat ons land economisch in zwaar weer is terecht gekomen. Bestek '81 zet de koers uit, die het schip van Staat in deze situatie moet varen. Beklemmend zijn de cijfers, die aangeven wat er zou

gebeuren als het beleid van het vorige kabinet zou zijn voortgezet. Zo zou blj ongewijzigd beleid de werkloosheid tot 1982 tot 280.000 manjaren hebben kunnen oplopen. Het is duidelijk, dat ook een kabinet-Den Uyl aan deze ontwikkeling een brief, ja zelfs een nota, zou hebben gewijd.
Dat zegt nog niet alles: nota's schrijven is een, ze uit- voeren een ander. De ombuigingsnota van het kabinet-Den Uyl dateert van juni 1976. Maar die eigen, zorgvuldig opgezette analyse voerde niet tot daaraan aangepast beleid.
De lijst nog te realiseren ombuigingen van het vorige kabinet loopt In de miljarden, om precifes te zijn 4,5 miljard. Kostbare tijd is verloren gegaan.

Dientengevolge Staat het kabinet-Van Agt/Wiegel nu voor de zware taak metterdaad en in een tijdspanne van drie jaren te bewerkstelligen, dat de te zware druk, die op de

bedrijven rust, wordt weggenomen. De arbraak van werk- gelegenheid moet worden gestopt en er moeten nieuwe arbeidsplaatsen kunnen worden geschapen. Dat is geen eenvoudige opgave.
Ook wij zullen ons overigens moeten hoeden voor een toch nog te optimistische visie op de economische ontwikkeling.
De toestand van ’s lands economie is verre van rooskleurig. Lezing van de M.E.V. en de Miljoenennota moet ieder de schellen van de ogen doen vallen. Want - en dit feit moeten wij niet verhelen - de werkloosheid neemt voorlopig nog toe. Daarnaast neemt de inflatie nauwelijks verder af.
Onze exportsituatie baart zorg. De concurrentie-positie van ons land is ronduit slecht. Het financieringstekort wordt nu echt tot het uiterste opgerekt. 3.5 Miljard monetaire financiering in 1979.
Het kan wel - ook het plan-Pais/Van Aardenne uit 1976 ging van een tijdelijk verder oplopen van het financieringstekort uit - maar het vereist wel dat de Bestek-operatie, althans de 10 miljard ombuigingen, wordt uitgevoerd.
Ik kan mij niet voorstellen dat, ook Indien niet aan alle wensen van de vakbeweging zou kunnen worden voldaan, van die zijde geen verdere nedewerking zou worden verleend. aan een op de werkloosheids-bestrijding gericht loonbeleid.
In een eerste reactie heeft de fractie van de Partij van de Arbeid de Troonrede en

Miljoenennota aangeduid als een bestek in het donker. Het kabinet zou niets geleerd hebben.

van de kritiek op Bestek '81.
In het spoor van het zogeheten plan-Den Uyl zal de PvdA alternatieven aandragen, maar het rode baken waarop wlj moeten koersen, blijft in de nevelen.
De clou van de plannen van dit kabinet is nu juist dat- die wel zicht op een oplossing geven.
De werkloosheid zal in 1979 weliswaar nog met 10.000 stijgen, maar onder de 4 jaar van Den Uyl kwamen er niet minder dan 100.000 werklozen bij. Ook de heer Den Uyl vindt dat de overheidsuitgaven moeten worden afgeremd terwille van de werkgelegenheid, maar niet dan nadat zij in zijn periode eerst met niet minder dan 100% varen opgevoerd. Dit kabinet mikt op een stabilisatie van de collectieve lastendruk, om te voorkomen dat door afwenteling de be- labberde positie van het bedrijfsleven nog verder wordt uitgehold dan in de afgelopen periode het geval is geweest.

De heer Den Uyl wil het zoeken in soberheid en zuinigheid van de particulière burger a la Colijn, om de overheid meer haar gang te kunnen laten gaan.
Als dit een bestek in het donker zou zijn, dan zijn de afgelopen jaren van het kabinet-Den Uyl in ieder geval ; gitzwarte duisternis geweest.

In dit verband moeten mij nog een paar andere opmer- kingen. over de reacties op het beleid en de presentatie daarvan van het hart. De indruk is ontstaan, dat het kabinet behoudens een nummertje ombuigen en afbraak van collectieve voorzieningen, weinig te bieden zou hebben. Niets is minder waar. Het niveau van de voorzieningen van de overheid wordt niet aangetast. Er komen in de niet- particuliere sfeer nog 80.000 banen bij. Maar voor de toekomst van ons land is nog belangrijker, dat het kabinet ook nog

andere maatregelen aankondigt om de werkloosheid te bestrijden. Want via de weg van de kostenmatiging alléén komen wij niet uit de problemen. Ik noem het in gang zetten van een realistisch industriebeleid, het aanpakken van problemen op de arbeidsmarkt, het ter beschikking stellen van gelden voor vervroegde uittreding, het bevorderen van deelarbeid en het nemen van energie- besparende maatregelen. Deze punten betekenen stuk voor stuk werkgelegenheid, nu en in de toekomst.
Voor de gerichte maatregelen - wie beweert er ook al weer dat dit kabinet slechts globale maatregelen zou nemen - in de sfeer van o.a. het arbeidsmarktbeleid, de vervroegde uittreding en de energie-besparing is een bedrag ter grootte van 1% miljard uitgetrokken.
"De lezer moet echter geduld oefenen totdat hij in een verborgen hoekje, nl. in de aanvullende begrotingsposten, de - inderdaad attractieve - inhoud van het plan vermeld ziet staan

Dat zijn niet mijn woorden maar die van het vroegere kamerlid Schouten. En hij vervolgt: "Het kabinet-Den Uyl had bepaald meer kaas gegeten van het "lekker publiceren van de leuke dingen voor de mensen". Als de bedoeling maar overkomt dat dit kabinet ook ruimte heeft geschapen voor een nieuw beleid.
In ons commentaar op de Troonrede en Miljoenennota heb ik aangekondigd dat de V.V.D-fractie de regeringsplannen op genoemde gebieden naderzal bestuderen en zo mogelijk met aanvullende voorstellen zal komen, omdat wij vinden dat er een batterij van maatregelen nodig is om de situatie te verbeteren. Wij zullen daarop in de Tweede Kamer bij de algemeen-politieke en financiele beschouwingen nader terugkomen.
Over de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen veroorloof ik mij nog een paar korte opmerkingen. Voor een gericht beleid in dat kader worden grote bedragen ter beschikking gesteld. Terecht. Want een terugkeer naar een situatie van zo volledig mogelijke werkgelegenheid vereenvoudigt onze toekomstige problemen aanzienlijk. Braakliggende capaciteit wordt dan ingeschakeld. Minder werklozen, minder uitgaven, en meer geluk in de samenleving. Want iedere werkloze betekent een menselijke tragedie.
Maar wij zullen de uitgetrokken gelden goed moeten besteden. En in de toekomst zal de nadruk nog meer moeten -

komen te liggen op de creatie van werk in die productie- sectoren, die zijn opgewassen tegen de internationale concurrentie. Terecht spreekt de Troonrede daarvan. Nederland is een betrekkelijk jong industrieland met een griezelig smal export-pakket. Komt daar de klad in - en de voortekenen zijn niet gunstig - dan worden wij, nadat het aardgas is opgesoupeerd, de zieke man van Europa. Ook in het kader van de internationale arbeids- verdeling moeten wij werken aan de opbouw van een hoog-waardig Industrieapparaat. Arbeidsintensief zal die sector niet zijn. Maar als wij die sector de ruimte geven, zal er ook geld zijn om werk te creeren, voorzover er behoefte aan is, in de overheids- en semi-overheidssector. Ook daarom klemt een integrale uitvoering van Bestek '81 temeer.
Als wij als partij op dit moment de balans opmaken, dan vertoont die duidelijk een aantal positieve punten- en een, aantal punten, die er op dit moment wat minder aantrekkelijk uitzien.
Enerzijds is er de sterk toegenomen invloed van onze partij. Niet alleen omdat onze fractie groter is dan ooit tevoren, maar ook om dat wij nu als regeringspartij veel meer invloed hebben op het beleid dan als oppositie. En dat onze invloed echt merkbaar is in vele aspecten van het regerings- beleid, hoop ik U nog nader aan te tonen.
Maar eerst zou ik iets willen zeggen naar aanleiding van de verschillende opiniepeilingen die voor onze partij nu niet bepaald zo'n succes zijn.
12
Het is duidelijk dat wij teleurgesteld zijn over ons verlies, zoals dat uit de peilingen blijkt. Maar bij dit soort cijfers moeten wij wel met beide benen op de grorid blijven staan. Het zijn duidelijk momentopnamen, die erg snel weer kunnen veranderen. Ik wil U er bijvoorbeeld aan herinneren dat er onder het vorige kabinet ook peilingen zijn geweest die vernietigend waren voor de PvdA. Toch heeft diezelfde partij vorig jaar winst geboekt, die groter was dan ooit tevoren. Wij hebben duidelijk een prijs moeten betalen voor onze roede-verantwoordelijk- heid voor het regeringsbeleid.
Belangrijker dan enig verlies in een enquete moet voor ons echter zijn of dit kabinet ook

een beleid voert dat in het belang is van de toekomst van ons land. Daar gaat het om. Over het sociaal-, financieel- en economisch beleid sprak ik reeds.
Ook op de voor het welzijn van de mensen belangrijke terreinen hebben wij een belangrijke inbreng.
Na het weinig riante beleid van PvdA-minister Vorrink op het departement van Milieuhygiene hebben we een minister die - volgens Aantjes - "bezeten is van het milieu".
Op dat punt heeft mijn CDA-collega voor de volle honderd procent gelijk. Eindelijk wordt er nu hard en concreet gewerkt aan een beter milieu.

Naast de omvangrijke wetgevende arbeid, die hij voor de boeg heeft, wil ik van zijn aangekondigde concrete plan- nen met name noemen, dat nu ook een bedrag is uitgetrokken om bedrijven die uit milieuhygienisch oogpunt een onaanvaardbare belasting voor de omgeving vormen, te saneren.
De voorrang die het Ministerie van Onderwijs nu eindelijk geeft aan het kleuter- en basisonderwijs is jarenlang door ons bepleit. Dat geldt ook voor de vergroting van de opleidingsmogelijkheden voor volwassenen.
In het CRM-beleid zal nu gelukkig ook meer aandacht aan de emancipatie van de vrouw worden gegeven.
De laatste jaren hebben wij steeds gezegd dat de veillgheid van de mensen op straat onvoldoende is. Veel mensen zijn bang 's avonds nog ergens naar toe te gaan. Het streven van
het kabinet naar het aantrekken van meer politiemensen en
het verbeteren van hun werkomstandihgeden steunen wij graag. Van harte hoop ik ook dat het kabinet binnen degestelde termijn met een wijze regeling van het abortusvraagstuk zal komen. Ik vertrouw erop dat het daarin zal slagen. Ik kan moeilijk het werk van al onze ministers en staatssecretarissen gaan op- sommen, dat zijn er gewoon te veel. Zij geven alle hun volle inzet. Dat verwachten wij ook van hen.
Bemoedigend is het daarbij te weten, dat dat in goede harmonie met de CDA- collega's in het kabinet verloopt.
In de Tweede Kamer liggen de verhoudingen soms nog wat minder

gemakkelijk. In het CDA heeft men er kennelijk zo nu en dan nog wat moeite mee zieh te realiseren dat de samenwerking met de P.v.d.A. voorbij is. Dat is begrijpelijk, maar ik vraag mij wel af waarom de heer Aantjes nog deze maand op- nieuw moest schrijven dat het CDA de formatie met de P.v.d.A. serieus bedoeld en nagestreefd heeft, dat die formatie de eerste en duidelijke voorkeur had en dat het die had willen laten slagen. De huldige formatie heeft het CDA. bepaald geen windeieren opgeleverd. Wij zullen het CDA er niet zwaar over vallen als het soms nog wat nostalgie naar een bij mijn weten voor haar overigens niet zo vrolijk verleden heeft. Maar wij kunnen het niet erg waarderen als men de indruk wekt tezeer met de oppositie Stelling te willen nemen tegen dit kabinet, waarin per slot van rekening ook 10 eigen ministers zitting hebben. Dat deed zich in de afgelopen weken met name voor bij de kwestie van de ondernemingsraden. Wij hebben toen laten weten ; dat er ook voor ons duidelijke grenzen zijn. Gelukkig zijn wij er tenslotte toch in geslaagd tot een regeling te komen waarbij zowel aan de eigen positie van de ondernemingsraad recht wordt qedaan als de noodzaak van samenwerking via gezamenlijk beraad in de wet tot uitdrukking is gebracht.

Ik hoop graag dat die aanpassingsproblemen zo langzamerhand
echt toch wel tot het verleden gaan behoren. Ik heb het erg gewaardeerd dat in de afsluitende fase van het Urenco-debat ook Aantjes en Van Houwelingen zich pal naast minister van -

der Klaauw hebben opgesteld om nu echt eens een eind te maken aan-het gezeur van de oppositie. Wij zullen het samen moeten doen. Straks gaat het om Bestek '81, de werkgelegenheidsoperatie van dit kabinet. Een operatie die brood- en broodnodig is en die een even noodzakelijk beroep op beide fracties doet zich gezamenlijk daarvoor sterk te maken.

De P.v.d.A. is innerlijk verdeeld. Tegenover degenen die een redelijke middenkoers

willen varen, Staat een aan sterkte en invloed winnende groep die alleen maar willen regeren, als zij kan domineren en ons land naar het rode dromenland kan voeren. Het CDA heeft dat ervaren. Laten wij die ontwikkeling gezamenlijk voorkomen.
Wij kunnen er niet genoeg op hameren, dat een minder explosieve toename van de overheidsuitgaven noodzakelijk is om in de toekomst de kwaliteit van de collectieve voorzieningen te kunnen blijven garanderen. Maar de financiele noodzaak is niet de enige reden waarom wij aandringen op matiging bij de overheid. Er is ook een principieel aspect waarvoor ik ook van onze coalitiepartner de aandacht vraag. Voor men ons nu weer een "ieder voor zich" mentaliteit gaat aanwrijven, wil ik met nadruk stellen, dat wij liberalen ervan overtuigd zijn, dat het de plicht van dr overheid is om op te komen voor diegenen die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Maar de zorg van de overheid moet stimulerend zijn, niet verstikkend. Het moet niet ontaarden in een "zakgeldmaatschappij", in een maatschappij waarin de mensen weliswaar bevrijd zijn van een aantal materiele zorgen, maar waarin hun tevens alle eigen verantwoordelijkheid, alle mogelijk-

heid om echt te kunnen kiezen, is ontnomen en waarin de overheid al herverdelend zover is gegaan, dat voor een ieder nog slechts wat "zakgeld" overblijft.
Bij de debatten over de regeringsverklaring heb ik erop gewezen, dat de behoefte aan een herbezinning op de merites van de verzorgingsstaat niet door liberalen alleen wordt gevoeld. Ook in socialistische kring, maar dan wel buiten Nederland, want hier zijn zij zover nog niet, wordt het initiatief-dodende karakter van de samenleving, die wij met zijn allen hebben opgebouwd, aan de kaak gesteld. De eigen verantwoordelijkheid van de mens is op de achtergrond geraakt.
Men klaagt over vervreemding en maatschappelijke kilte. Ge- makzucht is bevorderd. Die geest moet terug in de fles. Liberalen moeten dit met anderen, die hun bondgenoten willen zijn, doen. Wij hebben daarbij geen program of beginselen van node die niet meer zijn dan een aanvaarden van de status quo, of de geest ademen van angst voor eigen imago. Zo zullen wij, als wij gefundeerd de vrije, sociale markteconomie aanhangen, initiatieven moeten nemen, die haar werking ver- beteren. Zo moet ons er, als wij van mening zijn dat het pnderwijs een machtig instrument kan zijn in handen van de mens,

alles aan gelegen zijn vervlakking en nivellering te bestrijden. Zo'n houding vergt moed. Geen gezapigheid, dynamiek, geen verstarring. .

Partij, kamerfracties, ministers, aan U de taak die moed die dynamiek op te brengen.

[redacted]